CATEGORIA ASPECTULUI ÎN GRAMATICILE ŞI STUDIILE PRECOMPARATISTE

ANCA PETRESCU
Palatul Copiilor, Arad

Cuvinte-cheie: *lingvistică diacronică, gramatică, aspectul verbal*

Lucrările de istoria lingvisticii îşi încep descrierile şi comentariile, aproape invariabil, cu *Gramatica* lui Panini, „cea mai cunoscută şi mai importantă gramatică indiană veche (secolul al IV-lea î. Hr.), care cuprinde o analiză detaliată a foneticii, fonologiei, morfologiei şi, în mare parte, a sintaxei limbii sanscrite" (Frâncu 1998: 13). Înaintea ei au existat şi alte gramatici care însă nu s-au păstrat, ele derivând din necesitatea de a cunoaşte *Vedele*, adică o colecţie de imnuri religioase ce au fost concepute începând cu secolul al XVI-lea î. Hr. De fapt, Panini a beneficiat de avantajul „de a se fi înscris într-o lungă tradiţie, cea a celor şaizeci şi patru de predecesori" (S. Al. George 1976: 11). Lingviştii nu au pregetat să sublinieze că „Prin Panini, filozofia limbajului şi, implicit, ştiinţa limbii, nediferenţiată de filozofie până în timpurile moderne, atinge o culme pe care Europa şi alte regiuni ale lumii nu au atins-o decât în secolul al XIX-lea sau chiar în secolul nostru" (Frâncu 1998: 13). *Gramatica* lui Panini cuprinde 3997 reguli, numite *sūtra*, redate sub forma unor formule algebrice. După cum precizează Th. Simenschy, „Gramatica lui Panini este logică, descriptivă şi normativă, uneori istorică". În ce priveşte sintaxa, ea „tratează numai despre funcţiile pe care le au cazurile, timpurile şi modurile" (Simenschy 1957: 189). Deci, vorbind despre timpuri, Panini s-a referit, după toate probabilităţile, şi la aspect, el fiind o caracteristică intrinsecă a verbului în limba sanscrită. Că lucrurile au stat aşa, avem o indicaţie indirectă la

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

Sergiu Al. George care, în contextul discuției despre valoarea cuzală ori consecutivă a prepoziției *anu* dintr-un exemplu paninian, face următoarea observație: „Credem că în exemplul respectiv este impropriu să se vorbească despre cauzalitate deoarece, în mentalitatea lumii arhaice, ceea ce se obține printr-un act magic nu este propriu-zis un efect, ci o replică, o proiectare în lumea fenomenală a unei operații magice. Într-un rit de proiectare a ploii, ploaia s-a produs deja simbolic în actul magic care o simulează [...], când operatorul proclamă *ca îndeplinit rezultatul pe care îl urmărește în fapt* (subl. n.) (S. Al. George 1976: 170). Comentatorii s-au oprit însă cu precădere asupra sintaxei cazurilor, subliniind coincidențele cu teoria actanților elaborată de Ch. Fillmore în a sa *The Case for Case*, New York, 1968. De altfel, în bibliografia destul de cuprinzătoare din cartea lui Sergiu Al. George, nu am întâlnit decât o singur studiu referitor la timpurile verbului, anume cel al lui L. Renou, *La théorie des temps du verbe d'apres des grammairiens sanskrits*, în „Journal Asiatique", 1960 (248), pp. 305-337. Dincolo de asemenea realizări, trebuie subliniat faptul că gramaticienii indieni au dat și o clasificare pertinentă a sunetelor, clasificându-le după locul și modul de articulare. Mai mult, au realizat o analiză amănunțită a cuvântului, identificând în structura lui *rădăcina, afixele (sufixe și prefixe)* și *terminațiile*, ca expresii formale ale unor categorii gramaticale, printre care și aspectul, „lucruri pe care lingviștii europeni au început să le studieze abia în sec. al XVI-lea, dar mai ales în al XIX-lea" (Simenschy/Ivănescu 1981: 26). Se poate spune, în linii mari, că „Din păcate, deși gramatica lui Panini reprezintă o culme în descrierea unei limbi, având o influență covârșitoare asupra lingvisticii indiene de mai târziu [...], ea nu a exercitat nicio influență asupra gândirii vechi și medievale europene, căci nu a fost cunoscută decât abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea când, prin interesul europenilor pentru sanscrită și înrudirea acesteia cu unele limbi din Europa, se întemeiază metoda comparativ-istorică (Frâncu 2005: 20).

Stoicii sunt cei care aduc în discuție, explicit, problema aspectului. Mai mult, cu ei „începe ***teoria aspectului verbal***, în special, precizarea opoziției *terminativ – non-terminativ*"

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

(Frâncu 1998: 53, care trimite la Eugenio Coseriu, *Die Geschichte der Sprachphilosophie von der Antike bis zur Gegenwart*. Bd. I-II, Tübingen, 1975). Concentrându-se asupra ***sintaxei propoziției***, ai cărei întemeietori sunt chiar ei, folosind și termenul *sintaxis*, filozofii stoici cercetează, între altele, „verbul și categoriile lui gramaticale, distingând verbe *active, pasive, reflexive* și *neutrale* (ca, de ex. *a trăi*) și *timpurile prezent, perfect* și *mai mult ca perfect*" (Frâncu 1998: 53). Ei au sesizat, în esență, că verbul grecesc, prin formele sale, exprimă, în afară de timp, și caracterul complet sau incomplet al acțiunii verbale. „Dar această intuiție în legătură cu ceea ce azi numim aspect nu a fost preluată de alexandrini și de succesorii lor" (Lyons 1995: 353). Se pare că nici *sofiștii*, considerați întemeietori ai gramaticii grecești și premergători ai stoicilor, nu au sesizat această dicotomie a limbii grecești (cf. *Filosofia greacă până la Platon*. II. Partea a 2-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, cap. *Sofiștii*). Totuși, Protagoras poate fi considerat primul care a făcut o distincție clară între cele trei genuri din limba greacă. După el, în accepție cronologică, Platon a fost cel dintâi care a stabilit o diferențiere explicită între *substantive* și *verbe*. Dar modul în care el le definește este departe de ceea ce se înțelege astăzi prin cele două categorii gramaticale, căci, la el, „substantivele" „reprezentau termeni care puteau funcționa în propoziții drept subiecte ale unei predicații, iar „verbele" reprezentau termenii care puteau exprima acțiunea sau calitatea predicată" (Lyons 1995: 21-22). În ce privește *verbul*, un pas înainte poate fi constatat la Aristotel, care a identificat *timpul* la verbul grecesc. El a observat că anumite variații din tema verbului pot fi puse în legătură cu noțiuni temporale precum „prezent" sau „trecut". Dar „părerile sale asupra acestei probleme (deși mai explicite decât cele ale lui Platon) sunt departe de a fi clare" (Lyons 1995: 23). Într-un plan mai larg, gramaticile lui Dionysios Thrax și Apollonios Dyskolos au pus bazele gramaticii „ca realitate autonomă, deosebită de gândire", concepție care a dus la constituirea teoriei despre autonomia gramaticii față de logică (Simenschy/Ivănescu 1981: 27). În cazul lui Dionysios Thrax, gramaticianul grec acordă statut de parte de vorbire, în afara celor patru stabilite de stoici, și *adverbului*,

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

pronumelui, prepoziției și *participiului*, acesta denumit astfel „pe baza „participării" sale atât la caracteristicile nominale, cât și la cele verbale". În plus, Dionysios Thrax clasifica toate cuvintele limbii grecești în funcție de *gen, caz, număr, timp, aspect, mod* etc." (Lyons 1995: 24). Gramaticienii latini nu au avut în atenție categoria aspectului, fapt explicabil prin aceea că latina nu evidenția gramatical, ca greaca veche, acțiunea verbului sub raportul finalității sau nonfinalității sale.

Faptul că limbile romanice și germanice, cu excepția englezei, nu exprimă explicit gramatical ideea de aspect al acțiunii poate constitui o explicație plauzibilă a lipsei de interes a gramaticienilor față de această categorie gramaticală specifică verbului. Dar în măsura în care timpurile verbului implică desinențial și aspectul, ei se referă *ipso factu* și la acesta. De aceea am considerat necesar a urmări, în lipsa referirilor la categoria aspectului, modul în care este tratat *timpul* în gramaticile precomparativiste. Din punct de vedere cronologic, primele gramatici în care sunt abordate chestiuni de teoria limbii sunt cele *raționale*, numite și *logiciste*, ca urmare a modului în care sunt abordate chestiunile de limbă. Prima dintre ele este așa-numita ***Gramatica de la Port-Royal***, redactată de lingviștii francezi Claude Lancelot și Antoine Arnauld și apărută în 1660. Din amplul ei titlu rezultă și perspectiva ideatică ce stă la baza ei: *Grammaire générale et raisonnée contenant les fondements de l'art de parler, expliqués d'une manière claire et naturelle. Les raisons de ce qui est commun a toutes les langues et des principales differences qui s'y rencontrent; et pleusieurs remarques nouvelles sur la langues françoise.* Autorii se distanțează de ceea ce scolastica medievală numea *modus significandi*, prin care gramatica era separată de logică, iar lucrarea, în sine, este și o reacție la empirismul gramaticilor normarive, de felul celei elaborate de Vaugelas, *Remarques sur la langue française* (1647). Ceea ce interesează în lucrare, din punctul nostru de vedere, este clasificarea cuvintelor din punct de vedere logic. Ele sunt de două categorii: cuvinte care semnifică obiecte ale gândirii și cuvinte care semnifică moduri de a gândi, *verbul* încadrându-se în această a doua categorie, alături de

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

conjuncție și interjecție. Între altele, este abandonată teza aristotelică după care verbul este un cuvânt care semnifică *timpul*. El, de fapt, împreună cu persoana și numărul semnifică afirmația logică, în baza concepției că orice verb predicativ conține și verbul existenței, *esse*. Astfel, orice propoziție se construiește după formula ***S ist P***. Verbul *sedeo*, de exemplu, este în esența sa logică *ego sum sedens*, el cuprinzând atât sensul existenței, prin subînțelegerea lui *esse*, cât și sensul participiilor și adjectivelor prin care verbul predicativ se actualizează.

Intenția celor doi autori era să se ridice de la faptele de limbă particulare la cele de maximă generalitate, asică la *universaliile lingvistice*, urmând astfel o tendință a epocii, în care se preconiza elaborarea chiar a unei limbi universale, unul dintre exponenții de marcă ai acestei idei fiind filozoful ***René Descartes*** (1596-1650) (Frâncu 1998: 98-103).

Regăsim această idee ceva mai târziu la ***Gottfried Wilhelm Leibniz*** (1646-1716). Și el era preocupat de posibilitatea unui sistem universal de comunicare, un fel de *characteristica universalis*, având la bază o simbolistică logică universală, de tipul celor din matematică. În această construcție, categoriile limbii sunt văzute ca posibilități universale, între ele încadrându-se și *categoria timpului*, cu precizarea că ea nu trebuie legată exclusiv de verb, căci această caracteristică este proprie și substantivului, și adjectivului, și adverbului. Leibniz și-a expus principiile limbii universale în lucrarea de tinerețe, *Dissertatio de artae combinatoria* (1666). Filozoful german a emis și ipoteze privind genealogia limbilor, în lucrarea *Brevis disignatio meditationum de originibus gentium ductis potissimum ex indicio linguarum*, Berlin, 1710, prefigugurând, într-o oarecare măsură, metoda comparativ-istorică. El se pronunță împotriva tezei dominante în epocă în care se susținea că *limba mamă* a diferitelor limbi existente ar fi *ebraica*. Din punctul lui de vedere, a existat primordial o ipotetică ***limbă adamică***, din care s-au desprins două grupuri de limbi: un ***grup semitic*** și un ***grup iafetic***. Acesta din urmă s-a divizat în ***grupul celtic***, incluzând greaca, latina,

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

germana și slava, și ***grupul scitic***, cuprinzând fineza, turca și mongola. (Frâncu 1998: 103-104, 108).

Dintr-o altă perspectivă s-a preocupat de problemele limbii și ***Étienne Bonnot de Condillac*** (1715-1780), reprezentant de seamă al iluminismului francez, în lucrarea *Essai sur l'origine des connaissances humaines* (1756). El stabilește o sumă de operații în cadrul procesului de cunoaștere, între care și *amintirea*, care este funcția de bază a limbii, căci aici apar semnele lingvistice. Acestea sunt de trei feluri: *accidentale, naturale*, ca produse ale efectului, și *instituționale*, prin legarea lor arbitrară de idei. În capitolul *Le Génie de la langue* din amintita lucrare, Condillac susține că geniul unei limbi derivă din particularitățile ei, căci aici rezidă modul de a gândi și a privi realitatea, adică spiritul poporului respectiv. Pe de altă parte, filozoful francez distinge două funcții ale limbajului: una *cognitivă, analitică*, care se bazează pe rațiune, și una *expresiv-emotivă*, ce reflectă sensibilitatea vorbitorului, redată prin imagini figurate. (Frâncu 1998: 114-116). Această concepție a limbii ca expresie a psihologiei popoarelor devine dominantă în epocă, ea devenind obiect de studiu mai ales în spațiul germanic. O întâlnim la ***Johann Gottfried von Herder***)1744-1803), în special în lucrarea *Über den Ursprung der Sprache* (1772), premiată de Academia din Berlin, în care pune pe planul doi sistemul logic al limbii în raport cu funcția sa naturală de a reflecta spiritul unui popor, materializată în ceea ce mai târziu Wilhelm von Humboldt o va numi *innere Sprachform*. (Frâncu 1998: 119)

Mai apropiat de lingvistică este englezul ***James Harris*** (1709-1780), a cărui operă, *Hermes or a philosophical inquiry cencerning Language and universal Grammar*, Londra, 1751, a avut un mare ecou în epocă, în special printre învățații englezi și germani. Deși, în linii mari, orientarea lui în ce privește gramatica limbilor este de sorginte aristotelică, el este atras mai mult de concepția lui Leibniz, conform căreia limba se orientează spre noțiunile generale sau universale și numai în plan secund spre lucrurile individuale, din acestea provenind și diferențele dintre limbi, adică acel *genius linguarum*. El propune un model, pe baze semantice, de gramatică

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

generală, pe baza unor trăsături comune ale limbilor luate în considerare, limbi care vor fi supuse şi unei analize empirice spre a se putea pune în evidenţă trăsăturile lor caracteristice. Aceste limbi sunt latina, engleza, greaca şi un grup de *limbi orientale*. Între caracterisiticile luate în discuţie se află şi verbul, subsumat însă „funcţiei" sale temporale şi unei alteia, mai generale, cea „atributivă". În concepţia lui, *word-class* sau *partes orationis* se împarte în *principals* şi *accessories*. Primele sunt de două feluri: *substantives* şi *atributives*. Şi aici apar două diviziuni: *of substantives expressing* la *substantives*, respectiv *of atributives* la *atributives* (cu trimitere la adverb). Cuvintele din prima clasă (of substantives expressing) dezvoltă două „funcţii": *atributs* (pentru adjective şi participii) şi *time* (pentru verb). Concepţia lui a fost respinsă însă de germanul G. M. Roth. (Frâncu 1998: 125-126)

Un reprezentant important al gramaticii generale (şi raţionale) este, în epocă, ***Johann Werner Meiner*** (1723-1789), pe care E. Coşeriu îl consideră, alături de James Harris pentru Anglia, „der grösste allgemeine Grammatiker im Deutschland im 18. Jahrhundert" (op. cit., p.150). El consideră că există două tipuri de gramatică: una *armonică*, adică *die harmonische Sprachlehre*, şi alta *filozofică*, adică *die philosophische Sprachlehre*. Gramatica *armonică* realizează o comparaţie pornind de la o limbă dată, pe care o raportează la altele, spre a stabili elementele comune, fără însă a da o explicaţie a lor. Gramatica *filiosofică* stabileşte şi ea concordanţe, dar pornind de la gândirea umană luată în unitatea ei generală. Deci acelaşi scop, dar urmat pe căi diferite. Totuşi, în primul caz se ajunge doar la constatări, în timp ce în al doilea caz se ajunge la principii şi, mai mult, la explicarea lor. El vorbeşte de o gramatică generală, imaginată *a priori*, care trebuie să aibă la bază două postulate: *unicitatea gândirii umane* şi *uniformitatea originară a limbii* (Einerleiheit des Originals der Sprache). Rezultă de aici că toate limbile nu sunt altceva decât copii rezultate din această construcţie primară, la baza căreia stă gândirea umană. Nu toate limbile sunt copii fidele ale originalului şi aceasta se manifestă prin fenomenul de redundanţă, prin lipsa formelor de exprimare a unor categorii gramaticale, cum ar

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

fi timpul sau spațiul, ori prin vicierea paralelismului logico-gramatical. Consecința firească a acestei teorii a fost ideea că limbile moderne nu sunt altceva decât degradări ale acelei limbi perfecte din perioada preistorică. (Frâncu 1998: 128-129)

Gramatica de la Port Royal a generat, în Franța, o adevărată tradiție a gramaticii raționale, implicând așa-numitele *universalii lingvistice*. Între gramaticienii care au ilustrat această tradiție se evidențiază, ca valoare, ***César Chesneau Du Marsais*** (1676-1756). Ideile lui sunt foarte apropiate de cele ale lui Meisner. El distinge două feluri de gramatică: una ca știință, alta ca artă (în sensul etimologic al cuvântului). Primul tip de gramatică este anterior limbilor și conține un set de principii de valoare universală. Al doilea tip este posterior limbilor, căci reprezintă o descriere a lor. Ca și alți lingviști raționaliști, Du Marsais consideră că gândirea este preexistentă și independentă de limbaj, dar că acesta o structurează, facilitându-i exteriorizarea. Tezele lui sunt cuprinse în lucrarea *Véritable principes de la Grammaire ou Nouvelle Grammaire raisonnée pour apprendre la langue latine* (1729). Alături de Du Marsais, lucrările de istorie a lingvisticii îl menționează și pe ***Nicolas Beauzée*** (1717-1789), care a alcătuit o *Grammaire générale ou Exposition raisonnée des Éléments nécessaires du Langage, pour servir de fondement à l'étude des toutes les langues*, 2 vol. (1767). El admite că limbi ca ebraica, siriana, greaca, latina, franceza, italiana, spaniola, basca, irlandeza, engleza, germana, suedeza, chineza, pe care le-a studiat, prezintă evidente particularități, dar crede că în spatele lor se află sistemul principiilor generale provenite din logica naturală. Este de subliniat că analizele lui logiciste îl determină să reconsidere și să reformuleze unele părți de vorbire, în special ale cazurilor și ale timpurilor verbale. Se poate spune că opera lui Beauzée și cea a lui Meiner, în Germania, reprezintă punctul culminant al logicismului în gramatică. (Frâncu 1998: 130-132)

O tendință cu totul contrară celei de pe continent apare în Anglia. Ea este orientată nu spre logică, ci spre etnogeneza și filogeneza limbilor, din perspectivă analitică și istorică. S-a ilustrat, în acest sens, ***James Burnett Lord Monboddo*** (1714-1791),

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

îndeosebi prin opera sa, în șase volume, *Of the Origin and Progress of Language*, apărută la Edinburg între 1773 și 1792. În analizele sale, el recurge la limbile semitice, dar și la *sanscrită* și la unele limbi amerindiene. În ce privește sanscrita, în 1786 are loc un eveniment care va influența benefic cercetările comparative ale limbilor. În acel an, ***William Jones*** (1746-1794) prezenta la *Asiatic Society* din Calcutta o comunicare în care punea în evidență o serie de concordanțe între sanscrită, greacă, latină, gotică, celtică și persană, postulând ipoteza existenței unei limbi comune indo-europene. Comunicarea va fi publicată însă abia peste doi ani, în 1788, „Assiatic Researches", vol. I. Revenind la Monboddo, el constată anumite înrudiri primare între limbi ca celtica, greaca, latina, limbile germanice, vechea persană, intuind astfel familia de limbi europene, și între ebraică, siriană, chaldeiană și arabă, „configurând" familia de limbi semitice. Din punctul lui de vedere, toate aceste limbi au la bază o „protolimbă", o *limbă-mamă*, care nu era alta decât sanscrita, pe care el o situează în vechiul Egipt, adusă apoi de egipteni în India (Simenschy/Ivănescu 1981: 32). Un alt englez, ***John Horne Tooke*** (1736-1812), prin cele două opere ale sale, *Letter to Mr. Dunning* (1778) și *The Diversions of Purely*, 2 vol. (1786 și 1805), ajunge să dea o lovitură decisivă gramaticii generale și logiciste, scoțând studiul limbii din traiectoria ei dependentă de filozofie, speculativă și bazată pe rațiuni apriorice, și orientându-l spre o cercetare empirică, susținută de etimologie. El respinge, ca atare, concepția că structura limbii este determinată de structura gândirii, de unde foarte răspânditul paralelism între logică și gramatică. Pe de altă parte, într-o analiză empirică, el constată că, de exemplu, verbul latinesc *ibo*, care formal este constituit din trei grafeme corespunzând la trei „foneme", conține, de fapt, trei cuvinte: *i*, care este rădăcina verbului, *b*, a doua rădăcină a verbului, provenită din verbul *volo*, și *o*, din pronumele *ego „*eu". Prin aceasta, Tooke demonstra că desinențele nu au avut întotdeauna un caracter abstarct, ci că au fost, originar, cuvinte independente. Este o teză care va influența profund, în secolul al XIX-lea, lingvistica comparativ-istorică. De altfel, Tooke este considerat un precursor al gramaticii

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

istorice engleze și al gramaticii comparate a limbilor germanice. (Frâncu 1998: 133-135; 135-140). În ansamblu, „Lucrările lui Herder, Monboddo, Horne Tooke și, în special recenzia-studiu a lui Kraus [***Christian Jakob Kraus*** (1753-1807) „a fost personalitatea cea mai importantă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea care a pregătit apariția lingvisticii comparate și a metodei sale specifice, metoda comparativ-istorică"] asupra lucrării lui Pallas [*Linguarum totius orbis vocabularia comparativa*], determină înclinarea balanței spre investigațiile orientate spre date concrete, în defavoarea celor orientate spre teorii sterile, apriorice. Astfel, gramaticile generale care au dominat filozofia limbajului în Franța, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și din tot secolul al XVIII-lea, pierd din ce în ce mai mult teren după 1800, când are loc, așa cum remarcă Foucault: o *„coupure épistémologique"* [...]; când se creează o nouă paradigmă științifică, o nouă matrice disciplinară în știința limbii, desprinsă acum de filozofie" (Frâncu 2005: 118; 120).

Excursul nostru în istoria lingvisticii ne-a relevat o constatare întrucâtva paradoxală: deși în limbi ca greaca veche și sanscrita categoria gramaticală a aspectului era bine reprezentată, gramaticile acestor limbi nu o relevă destul de accentuat încât lucrările de istoria lingvisticii să o înregistreze și să o discute alături de alte categorii ale limbilor analizate. Observația este pertinentă mai cu seamă pentru gramaticile vechi, întrucât pentru cele din evul mediu și din perioadele următoare ea își pierde din importanță datorită subordonării gramaticii de către filozofie, în general, și de către logică, în special. Obsesia acelor gramatici era să găsească universaliile lingvistice, pe baza cărora să construiască gramatica generală, bazată pe structurile gândirii și mai puțin sau aproape deloc pe cele ale limbajului în sine. Pe de altă parte, ignorarea acestei categorii gramaticale rezidă și în faptul că limbile romanice și germanice, cu excepția englezei, care au constituit perimetrul în care au apărut și s-au dezvoltat teoriile privind gramatica universală, nu ilustrau aspectul verbal prin morfeme specifice, ceea ce a dus, firesc, la ignorarea lui. O schimbare de abordare a structurilor lingvistice se constată abia pe la

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

începutul secolului al XIX-lea, când se şi conturează, de altfel, principiile lingvisticii comparativ-istorice.

Bibliografie:

Al. George 1976	Sergiu Al. George, *Limbă şi gândire în cultura indiană*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.
Frâncu 1998	Constantin Frâncu, *Evoluţia reflecţiilor privind limbajul din Antichitate până la Kant*, Casa Editorială „Demiurg", Iaşi.
Frâncu 1999	Comstantin Frâncu, *Curente şi tenințe în lingvistica secolului nostru*. Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Casa Editorială „Demiurg", Iaşi.
Frâncu 2005	Constantin Frâncu, *Evoluţia reflecţiilor privind limbajul din Antichitate până la Saussure*, Casa Editorială „Demiurg", Iaşi.
GALR 2005	*Gramatica limbii române.* Vol. I: *Cuvântul,* vol. al II-lea: *Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, (coord. Valeria Guţu Romalo).
GBLR 2010	*Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopecic Gold, Bucureşti, (coord. Gabriela Pană Dindelegan).
Guillaume 1929	Gustave Guillaume, *Temps et verbe. Théorie des aspects, des modes et des temps*, Paris.
Iordan 1962	Iorgu Iordan,*Lingvistica romanică. Evoluţie. Curente. Metode*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
Ivănescu 1957	G., Ivănescu, *Le temps, l'aspect et la durée de l'action dans les langues indoeuropéennes*, în vol. *Mélanges linguistiques*. Publiès à l'occasion du VIIIe Congrès des Linguistes à Oslo, du 5 au 9 août, Editura Academiei Române, Bucureşti.
Lyons 1995	John Lyons, *Introducere în lingvistica teoretică*. Traducere de Alexandra Cornilescu şi Ioana Ştefănescu, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.
Simenschy/Ivănescu 1981	Th. Simenschy, Gh. Ivănescu, *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
Vaillant 1966	André Vaillant, *Grammaire comparée des langues slaves*. Tome III: *Le verbe*, Éditions Klincksieck, Paris.

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)

Wald 1998 Lucia Wald, *Pagini de teorie și istorie a lingvisticii*, Editura ALL, București.
Wald/Sluşanschi 1987 Lucia Wald, Dan Sluşanschi, *Introducere în studiul limbii și culturii indo-europene*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.

THE CATEGORY OF ASPECT IN PRE-COMPARATIST GRAMMARS AND STUDIES
(Abstract)

Key words: *historical linguistics, grammar, verbal aspect*

The author starts from the assertion that in common Indo-European language the verbal aspect was marked with suffixes in relation with time, following, in the respect, the way this reality is reflected in the grammars and works appeared before the constitution of the comparative.-historic linguistics. For this purpose, she resorts to works from the linguistics history and identifies there the fact that the verbal aspect was poorly discussed, if discussed at all, in the pre-comparatist works studied. The explanation may come, on the one hand, from the fact that Romance and Germanic languages (except English) no longer mark the aspect separately in relation with time, and on the other hand from the fact that the grammars of those times were of the logicist type. Hence the elaboration of general, universal grammars with no focus on the particular data of languages.

BDD-A28374 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:53 UTC)